

MJ310856

MASARYKOVA UNIVERZITA

Ped. fakulta - podatelna

Č.j./E.č.: *MU/263/2014/PdF*

Datum/Čas *29-01-2014* /

Počet listů dokumentu: *8*

Počet příl. a listů/sv.: /

Počet a druh nelist. příloh: /

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita
Fakulta
Habilitační obor

Pedagogická fakulta MU
Pedagogika

Všude do spisů MU/60563/2013/PdF-13

Uchazeč
Pracoviště
Habilitační práce

Mgr. Radim ŠÍP, Ph.D.,
Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity
Problematické aspekty současné pedagogiky z pohledu
pedagogické filozofie

Oponent
Pracoviště

prof. PhDr. Josef MAŇÁK, CSc.,
emeritní profesor Pedagogické fakulty MU

Posudek

na habilitační práci Radima Šípa „Problematické aspekty současné pedagogiky z pohledu pedagogické filozofie“

Vztah praxe a teorie a potlačení somatické dimenze pedagogických procesů

Habilitační práce R. Šípa se zaměřuje na problematiku pedagogické filozofie, kterou právem považuje za nepostradatelný aspekt pedagogiky, který odráží nejjobecnější aspekty daných problémů. Autor prokazuje široký rozhled po těchto otázkách, soustřeďuje se však jen na několik problémových okruhů, které do hloubky analyzuje a kriticky posuzuje. Patří nim zejména vztah teorie a praxe, vědeckost pedagogiky a kořeny jejího znevažování, odtělesnění vědy a somatická dimenze pedagogického procesu. Uvedené problémové oblasti autor řeší ve filozofickém nadhledu, odkazuje na příslušnou odbornou literaturu a závěry vztahuje k situaci pedagogiky jako vědy.

Práce má 178 stran a je rozčleněna na tři oddíly, které se dále štěpí do četných podkapitol podle desetinného třídění. Kapitoly nejsou stejně rozsáhlé, dominuje druhá kapitola Filozofie, třetí kapitola, obsahující závěry a nastiňující pedagogické vyhlídky, je nejstručnější, lze doufat, že autor ji v další práci rozšíří a prohloubí. Habilitační spis se opírá o početnou literaturu (200 odkazů), z cizích jazyků výhradně o angličtinu. Myšlenkový svět, který autor otevírá, není nějakou kulisou rámuující autorovy vývody, ale aktivní dějiště, v němž se odehrává vývoj lidské kultury. S mnohými protagonisty tohoto světa autor vstupuje do dialogu a neváhá ani s kritikou jejich názorů, kterou však vyslovuje citlivě a uvážlivě. Autorova habilitační práce se nečte snadno, protože má charakter vysoce teoretického pojednání. Je však třeba ocenit autorův jazyk, který je logický a stylisticky vybroušený. Kazem jsou jen některé neopravené překlepy.

Habilitační práce je koncipována na základech filozofie pragmatismu, s níž se autor měl příležitost důvěrněji seznámit na své výzkumné stáži v USA. Základním východiskem autorových analýz je česká kurikulární reforma a zejména problematika kompetencí, v níž se projevuje složitý vztah teorie a praxe. Právě tento problém autorovi posloužil jako východisko k analýze dalších aktuálních pedagogických otázek. Umožnil mu se také vyslovit k vědeckosti

pedagogiky, k její struktuře atd. a zdůvodnit filozofický přístup k pedagogickým otázkám. Z autorova pohledu se pedagogika nemůže stát uznávanou vědou z hlediska scientismu, ale může se jí stát, bude-li nově řešit vztah teorie a praxe, což podle autora platí pro všechny vědecké disciplíny.

Autorovo řešení naznačených problémů se opírá o propracovanou koncepci vývoje lidského myšlení, kultury a celé civilizace. Konstatuje se, že pedagogika s celkovým vědeckým poznáním prochází zásadní proměnou, která souvisí s dějinným vývojem. Dějinný vývoj po anticko scholastickém období autor navrhuje proti dosavadnímu úzu členit na paradigma raně moderní (oddělených objektů) a paradigma pozdně moderní (ekologické), jejichž střídání v současnosti prožíváme, což se promítá do vědeckého myšlení i do pojetí vědy. Proto i pedagogika v současnosti stojí před závažnými problémy, které sice mají původ v minulosti, ale stále přežívající tradice ztěžuje jejich řešení. Svou ideovou pozici i návrhy na řešení autor demonstruje na kritickém rozboru některých současných pedagogických prací, přičemž ukazuje možnosti nových východisek.

V druhé kapitole autor osvětluje situaci pedagogiky, a to na problematice transcendentní struktury, odtělesnění vědy a potlačení významu praxe. Transcendentální strukturu a odtělesnění chápe jako dvě konstanty raně moderní vědy, které nevedou k objektivně pravdivému poznání, poněvadž se z nich vytrácí most zprostředkování, tj. tělesnost. Tuto tezi autor rozvádí na analýze odkazu významných myslitelů. Autor v duchu své koncepce pozdně moderního paradigmatu se snaží překonat atomistické porozumění světa a nahrazuje je pojetím systémovým. Odmítá představu atomů jako cestu k pochopení světa a nahrazuje ji pojetím systémovým. Svou koncepci autor dokumentuje na odkazu Meada a Deweye a funkcí tzv. zrcadlových neuronů, které s kanonickými neurony umožňují propojení vidění a jednání. Významná úloha připadá i sekundárním emocím, které umožňují sociální komunikaci.

Třetí kapitola je věnována stručné rekapitulaci a pedagogickým vyhlídkám. Zdůrazňuje se koncepce ekologického paradigmatu, z níž vyplývá situace člověka, kterou charakterizuje úzká propojenost subjektu a objektu. Realita funguje jako dynamický systém, pro jehož fungování je nezbytná zpětná vazba. Podmínkou úspěšného fungování systému vzdělávání je úzký vztah k praxi. Autor ukazuje, že znalost se utváří a částečně i fixuje ve vnějším prostředí,

uvnitř našich těl, proměnami materiálních stavů. Z toho vyvozuje, že tělesnost a psychofyzická dynamika se musí stát centrální stránkou výuky budoucích pedagogů, např. ovládání hlasu, usměrňování emocí apod. Na závěr autor zdůrazňuje nutnost užšího spojení teorie s praxí i tím, že do vzdělávání učitelů se zapojí i praktici ze škol.

Stručné nastínění obsahu habilitační práce ukázalo, že jde o originální dílo, které přináší nový pohled na pedagogickou problematiku, a to z nadhledu pedagogické filozofie. Tento přístup k zpracování dané tematiky má výhodu v tom, že odhaluje ty stránky pedagogických jevů, které často unikají pozornosti, ale jeho relativní nevýhodou je, že nastoluje řešení, které pro svou obecnost nemůže vždy postihnout skutečný život. Autor velmi důrazně upozornil na předěl ve vývoji naší civilizace, který prožíváme, a zdůvodnil navrhovanou cestu, na kterou se lidstvo musí vydat, má-li pokračovat ve svém rozvoji. Svou argumentaci autor opírá o znalost vývoje filozofického myšlení a vytváří tak základnu pro další promyšlení naznačených problémů. Posuzovaná habilitační práce přináší do pedagogiky nové pohledy a nabízí netradiční řešení, která vyzývají k hledání účinných cest do budoucnosti. Habilitační práci R. Šípa hodnotím pozitivně a doporučuji ji k obhajobě. Jako podnětný impuls k přemýšlení ji po úpravě také doporučuji publikovat.

Habilitační práce R. Šípa splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v daném oboru.

Otázky k obhajobě:

1. Není při zdůrazňování tělesnosti při kultivaci učitelova hlasu nebezpečí výchovy planého rétora?
2. Patří k tělesnosti též důraz na vizualizaci myšlenek?
3. Jak by škola měla realizovat multidisciplinaritu a transdisciplinaritu?

Brno 22. 1. 2014

Prof. PhDr. Josef Maňák, CSc.,

Josef Maňák em. prof. MU.